

SANT LLORENÇ DE MORUNYS I EL VOT DE 1854 A LA VERGE DE LORD

Jaume Adam i Vidal

Associació Cultural Vall de Lord

Introducció

Com cada any, el proper dia 18 de setembre se celebrarà al Santuari de Lord la commemoració del vot que realitzà la vila de Sant Llorenç de Morunys l'any 1854, per tal de demanar la protecció de la Verge davant una epidèmia de còlera. Intentarem esbrinar tot seguit, el context en que es produí la prometença.

Aquell any s'estengué per tot Espanya la segona de les quatre¹ epidèmies de còlera que afectaren la població durant el segle XIX. Sembla que l'epidèmia de 1854 començà al port de Vigo, però a Catalunya la malaltia s'introduí el juliol d'aquell any per Barcelona a partir d'algun vaixell procedent de Marsella. El pànic s'apoderà de la població que fugia -el qui podia- de les ciutats per refugiar-se als sectors rurals considerats més segurs. Però la malaltia acabà per arribar pràcticament arreu.

El còlera a la comarca i a la vila

A Solsona, els primers morts empestats es detectaren el dia 5 de setembre i l'endemà ja es votà la verge del Claustre i es tragué en processó. L'epidèmia durà fins el 18 de setembre amb un balanç de 64 morts. A Gironella n'hi hagueren 17 de defuncions degudes al còlera, mentre que a Sant Boi de Lluçanès morí el 7% de la població. També a Manresa i Berga l'epidèmia tingué una forta afectació. No és d'estranyar doncs, que amb tals notícies, la gent de Sant Llorenç estigués esverada aquell estiu de 1854. I més quan entre el 15 d'agost i el 15 de setembre, comprovaren amb espant que a la vila es produïen 19 defuncions, la gran majoria d'albats, la qual cosa suposava que en aquells 30 dies, el nombre de morts equivalia ja a la meitat

dels traspassos anuals registrats a la vila durant els cinc anys anteriors (unes quaranta persones en promig).

Especialment tràgic fou el dia 9 de setembre. Uns dies abans havia bufat un fort vent de llevant, que lluny de portar pluja, havia deixat una atmosfera xafogosa i carregadíssima, segons una informació municipal de Solsona². Doncs bé, resulta que aquell 9 de setembre es concentraren a Sant Llorenç quatre defuncions: tres albat, fills tots ells de teixidors de cotó, i una vídua de 65 anys. Com ja es venia fent des de 1851, el cossos foren enterrats fora vila, al cementiri de la sufragània de Santa Creu dels Ollers.

No podem assegurar que aquesta punta de traspassos fos deguda al còlera, doncs el llibre parroquial no dona cap informació relativa a les causes de les morts, però sembla indubtable que tal concentració de defuncions degué activar definitivament l'alarma esperonant els vilatans de Morunys a no perdre ja més temps en demanar la protecció de la Verge.

El vot a la Verge de Lord

En aquell moment, la imatge de la Mare de Déu de Lord residia en un altar provisional de l'església de Sant Llorenç, i no en el Santuari, edifici convertit en un munt de runes, producte de les destruccions que sofrí el 1836 i 1840 durant la primera guerra carlina. Així és que els vilatans, tenint la imatge tant a prop, pogueren actuar amb rapidesa en organitzar la cerimònia.

No hem pogut localitzar l'acta del vot de poble, possiblement perduda com tanta documentació municipal del segle XIX, però tenim la descripció que en feu el Dr. Joan Corominas, un clergue piteu que arribà a ser arxiprest de Tarragona. Aquest prevere escrigué el 1868 un llibret històric sobre el Santuari de Lord³, on inclou un breu apartat dedicat a l'esdeveniment de 1854, del qual en fou probablement testimoni directe.

Explica el Dr. Corominas que la vila de Sant Llorenç convidà a tots els pobles dels quatre castells (termes) de la comarca de Lord, es a dir, Sisquer (Guixers), la Pedra, els Torrents (Lladurs) i Castelló (Navès), a posar-se sota la protecció de la Verge. El dia 18 de setembre es concentraren a la vila de Morunys, quinze processons procedents dels pobles, les quals eren rebudes a cadascun dels portals de la vila per clergues de la Comunitat de Preveres,

encapçalats pel rector local Mn. Llorenç Comelles. Les quinze processons s'agruparen en una general que seguint la imatge de la Mare de Déu, recorregué els carrers de la vila *"...Era imponente en extremo el aspecto que ofrecían las calles de Morunys ... Abría el paso una larga hilera de estandartes y pendones que no bajaban de cuarenta, veinte cruces procesionales, luego el clero de veinte parroquias agregado al de la Comunidad de San Lorenzo, siguiendo en pos cuatro o cinco mil personas de toda edad, sexo y condición, unos descalzos, otros llorando y todos sumamente devotos y contritos. No fue menos tierno el despido de las procesiones por la tarde."*

Entre l'arribada de les processons al matí i l'acomiadament de la tarda, es degué realitzar la cerimònia de votar la Verge. Ja hem dit que la imatge de Lord es trobava a la parròquia de Sant Llorenç i en aquest lloc, seguint una costum documentada en una acta notarial de vot de 1825 per demanar pluja, es degué col·locar la imatge sobre l'altar major, *"...adornada amb lo vestit morat i manto negre..."* davant la qual i amb el temple atapeït de gent, els regidors municipals solemnement demanaven la intersecció de la Verge. Després s'aixecava acta i es deixava la imatge presidint l'altar major durant tres dies, per tal que també els fidels imploressin la seva protecció.

L'efectivitat del vot

El Dr. Corominas en el seu escrit, lògicament s'esplaia en la efectivitat del vot. Diu: *"... mientras en todas partes se derramaban lágrimas por la pérdida de un padre, de un hijo, de una esposa, de un hermano, la comarca del Hort sólo tenía que cantar himnos de gratitud a su excelsa Bienhechora ..."* , donant a entendre doncs, que el cólera no penetrà a la Vall de Lord. El cert és que després del dia 18, a Morunys només es registraren dues morts en el que quedava del mes de setembre, mentre que l'any següent 1855, la vila ja retornà, amb 42 defuncions, a la seva mitjana normal anyal.

De tot plegat en quedà en el poble la convicció que havia estat lliurat del flagell, cosa que per tradició oral s'anà transmetent, de manera que avui dia encara hi ha qui ho sosté taxativament emparant-se en el record d'un vell relat explicat a casa seva.

Fos com fos, la vila quedà escarmentada i molt aviat quedaren implementades algunes mesures d'higiene. Per exemple, el març de 1855, es començà a enterrar al cementiri fora vila del Puit, amortitzant definitivament el fossar dels claustres i el que rodejava l'església parroquial pel cantó de les Eres. També cal destacar l'arribada a la vila de les monges carmelites l'any 1857, fent-se càrrec del vell hospital i d'impartir ensenyament a noies.

Conclusió

Entre el 1854 i 1870, any de retorn de la imatge al Santuari, la commemoració del vot es realitzà anualment a la parròquia de Sant Llorenç. Després de 1870, ja reconstruït el temple de Lord, continuà la tradició acudint la gent piteva dalt la mola cada 18 de setembre. Tenim una confirmació de la celebració en un escrit de 1879 del rector Mn. Miquel Tort en què descriu les festes de devoció parroquials d'aquell moment: sant Antoni, sant Sebastià, santa Caterina, sant Llorenç, "*... y la fiesta que se llama de Ntra. Sr. del Hort, a los 18 de setiembre, en agradecimiento de haberles librado la S.S. Virgen del cólera en el año 1854...*"

Durant aquesta jornada les activitats es paralitzaven a la vila, "*...era un dia sagrat...*"- ens diu un testimoni al recordar la commemoració del vot, als anys quaranta. Lògicament en els últims temps la costum s'ha anat esvaint, malgrat això, en la data commemorativa del vot, de ben segur que al recentment restaurat i embellit Santuari no hi faltarà la visita de vilatans disposats a no trencar la tradició dels avantpassats.

¹ Foren les de 1834, 1854, 1865 i 1885.

² Antoni Llorens i Solà. *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*. pàg 314.

³ Es titula "*Breve reseña histórica del Santuario de Ntra. Sra. del Hort por un devoto de la misma Señora*" Fou editat el 1868 a Solsona a l'impremta de Pere Sant., un impressor, per cert, natural de Sant Llorenç. Es conserva una fotocopia del llibret a l'arxiu del Museu de la Vall de Lord.